

ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՈՂՋՈՒՅՆԻ ԽՈՍՔԸ
ՎԵՀԱՐԱՆԻ ԳԱՀԱՍՐԱՀՈՒՄ Տ. ՊԻՄԵՆ ՊԱՏՐԻԱՐԷԻ՝
ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ ԱՅՑԵԼՈՒԹՅԱՆ ԱՌԻԹՈՎ
(1972 թ. ՆՈՅԵՄԲԵՐ 12)

Սուրբ Էջմիածնի բազմադարյան կամարների ներքև ուրախության զանգեր են հնչում, ավետելու հայ հավատացյալ ժողովրդին, որ ի Հայաստան և որ ի սփյուռս աշխարհի, այցելությունը՝ Մոսկվայի և Համայն Ռուսաստանի մորընտիր Սրբազան Պատրիարքի, հայ եկեղեցու կենտրոնին և Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին:

Այսօր, կիրակի, 12 մոյեմբեր, մեր Մայր տաճարում միասին աղոթելուց հետո, այս հանդիսավոր պահին, ս. Գրիգոր Լուսավորչի գահից Մեր սրտի խոսքն ենք ուզում ասել Մեր մեծ Հյուրին, Մեր սիրեցյալ Եղբորը՝ Նորին Սըրբություն Պիմեն Պատրիարքին և Նրա շքախմբի ամենապատիվ անդամներին:

Ձերդ Սրբություն, նախ մի անգամ ևս Մեր խոր գոհումակությունն ենք հայտնում և Մեր հրճվանքը, որ սիրով ընդունեցիք Մեր եղբայրական հրավերը և եկաք Հայաստանյայց առաքելական եկեղեցու Մայր Աթոռը ի ս. Էջմիածին, Մեզ հետ միատեղ աղոթելու համար հնադարյան մեր Մայր տաճարի սեղանների առաջ, բերելու համար Մեզ քրիստոնեական ողջույնը ռուսաց պրավոսլավ սուրբ եկեղեցու, բերելու նաև Ձեր հայրապետական օրհնությունը մեր հավատացյալ ժողովրդին: Վստահ եղեք թե Ձեր այս այցելությունը, Ձեր ողջույնը և Ձեր օրհնությունը չափազանց թանկ են Մեզ համար, մեր հոգևորականության և ամբողջ մեր ժողովրդի համար:

Քրիստոնեական եկեղեցիների պետերի հանդիպումներն ու փոխադարձ այցելությունները, մասնավոր իմաստ ու կարևորություն են ստանում մեր դարաշրջանում որ եկեղեցական կյանքի մակարդակի վրա բնորոշվում է էկումենիզմով, այսինքն՝ հետզհետե զարգացող այն շարժումով որ առաջնորդում է եկեղեցիներին դեպի մերձեցում, դեպի գործակցություն, դեպի փոխադարձ հարգանք ու գնահատանք և դեպի իրականացումը համայն քրիստոնեության տիեզերական եղբայրության՝ Քրիստոսի սիրո մեջ: Մենք նրջանիկ ենք որ աստվածային նախախնամությունը, մեր օրերին բոլոր եկեղեցիների առաջ բաց արեց այս ճանապարհը, էկումենիկ շարժման ճանապարհը, որ հավատում ենք թե հետզհետե առավել պիտի լուսավորվի ու պիտի ընթա-

նա դեպի ավելի լայն հորիզոններ, ի փառս մեր Տիրոջ Հիսուսի Քրիստոսի և հերշամկությունն ու խաղաղությունն մարդկային աշխարհի:

Այսօր երբ խոսում ենք Էկումենիկ շարժման, Էկումենիկ ոգու մասին, չենք կարող չհիշատակել թե այդ ոգին տակավին վաղուց սկիզբ է առել ու զարգացել մեր երկու քույր եկեղեցիների՝ ռուս պրավոսլավ և Հայաստանյայց եկեղեցիների միջև: Պատմության ընթացքում, մեր եկեղեցիների միջև երբեք չեն արձանագրվել ոչ բարեկամական երևույթներ, կամ անհամդորժողություն և ոչ իսկ անտարբերություն: Ընդհակառակը, մեր եկեղեցիների միջև միշտ առկա է եղել ու զարգացել ավետարանական փոխադարձ սերն ու հարգանքը: Պատմությունը վկայում է հետևաբար թե Էկումենիկ ոգին անցյալում էլ զարդարել է մեր հոգևոր կյանքը ամեն անգամ և ամենայն տեղ երբ և ուր հանդիպել են մեր եկեղեցիները, երբ և ուր հանդիպել են ռուս և հայ հոգևորականներ:

Ծարունակելով Մեր խոսքը, կկամենայինք ավելացնել թե Էկումենիկ շարժումը Մենք ըմբռնում ենք իբրև մի եկեղեցական շարժում որ ինքնանպատակ չէ, այլ որ առնչվում է և պետք է առնչվի մեր օրերի մարդկությունը հուզող հարցերի հետ: Նրա առաջին նպատակը զուտ կրոնական լինելով հանդերձ, նա չի կարող հեռու մնալ այն հրամայականներից որ դրված են այսօր աշխարհի առաջ: Չմոռանա՞նք երբեք որ քրիստոնեական ուսմունքը նաև մի աշխարհայացք է երկրային կյանքի վերաբերյալ: Մամավանդ այսօր, եկեղեցին չի կարող հրաժարվել իր այդ առաքելությունից: Այսպես նա կարող է մեկուսանալ կյանքից և լեզու չգտնել զայիք սերունդների հետ: Մեր համոզումն է հետևաբար որ Էկումենիզմի ճանապարհին, եկեղեցիների պատասխանատու ղեկավարները պետք է իրենց մտահոգությանց և համատեղ խորհրդակցությանց առարկա դարձնեն մարդկությունը այսօր հուզող ընկերային, բարոյական և դաստիարակչական հարցերը Քրիստոսի Ավետարանի լույսի ներքև: Այս հարցերի շարքին, կասկած չկա թե առաջին տեղը զրավում է աշխարհի խաղաղության պահպանման հրամայականը: Համաշխարհային երկու մեծ պատերազմների ահավոր ողբերգություններից հետո արդյոք կա՞ մեզ բոլորիս համար, բոլոր ժողովուրդների համար ավելի մեծ մտահոգություն, ավելի արդար իդ՞ձ քան աշխատել ու պայքարել բոլոր այն ուժերի ու ձգտումների դեմ որոնք մեր օրերին մոր պատերազմների կրակն են բորբոքում: Մեր պատասխանը, հայ եկեղեցու պատասխանը, եղել է ու միշտ պիտի լինի՝ անձամբ յուրյո՞ւ աղոթել ու գործել վասն աշխարհի խաղաղության և պետությունների համերաշխ գործակցության, արդարության, հավասարության ու առաջադիմության պայմաններում բոլոր ազգերի համար:

Մեզ համար հոգեկան մխիթարություն է հաստատել թե մեր երկու եկեղեցիները, վրացական քույր եկեղեցու հետ միատեղ, տակավին 1949 թվականից սկսյալ, Ստոկհոլմի խաղաղության պատմական կոչից անմիջապես հետո, հանդես եկան իրենց հստակ վերաբերումը ճշտելով ու իրենց վճռական խոսքն ասելով ի պաշտպանություն աշխարհի խաղաղության դատի: Հայաստանյայց եկեղեցին այսօր էլ մույն ջերմությամբ ու վճռականությամբ պաշտպան է կանգնած այդ սրբազան դատին Ջեր կողքին, ձեր մեծ եկեղեցու կողքին:

Մենք կարծում ենք որ բոլոր եկեղեցիները որոնք Էկումենիկ ոգով միատեղ աղոթում են ու գործում, միասնաբար հանդես պիտի գան, աշխարհին իրենց խոսքը ասելու համուն կյանքի և հանուն խաղաղության: Կարելի չէ

Քրիստոսի Ավետարանը քարոզել, կարելի չէ քրիստոնյա լինել և հանդուրժել սնուցումը պատերազմի հրեշային ոգու:

Ամեն ժողովուրդ իր պատմության արյունոտ էջերը ունի, սակայն հայ ժողովրդի ճակատագիրը տևական մի մարտիրոսություն էր, մանավանդ տասներորդ դարից սկսյալ երբ խորտակվեցին Բագրատունյաց հայկական թագավորությունը ու Հայաստանը բաժանվեց Բյուզանդիայի և Պարսկաստանի միջև և երբ նույն դարի կեսերից սկսվեցին սելջուկյան աղետալի արշավանքները: Տասնամեկերորդ դարի պատմիչ Արիստակես Լատիվերտցին իր կյանքի վերջում գրում է. «Ոչ մի օր ու ժամանակ խաղաղություն և հանգիստ չտեսանք. մեր կյանքի բոլոր ժամանակները լի էղան խռովությամբ ու նեղությամբ, և օրըստօրե միայն ավելացան մեր չարչարանքներն ու տառապանքները: Ամեն առավոտ սկիզբ էր դրվում նոր աղետների, որովհետև նրանց բոլորի նպատակն էր մեզ բնաջնջել իբրև հնացած ձորձեր և վերացնել մեր հիշատակը, որպեսզի բնավ չտեսնեն մեզ կենդանի, այլ մեր գերեզմանները անհետանան իրենց ոտների տակ»: Եվ այս եղավ հայ ժողովրդի ճակատագիրը հազար տարի շարունակ, մինչև 1915 թվականը, երբ սուլթանական Թուրքիան վերջին մի հարվածով ամբողջովին բնաջնջ արեց Արևմտյան Հայաստանը, կոտորելով մոտ երկու միլիոն հայ ազգաբնակչություն: Այս ողբերգական ճակատագրից փրկվեց՝ պատմական Հայաստանի մի մասը միայն, Արևելյան Հայաստանը, որ 1828-ին գտել էր իր կյանքի ապահովությունը քրիստոնյա Ռուսաստանի հովանու ներքև: Ու այսօր, այդ նույն հողամասի վրա է, որ պատմական զարգացումների և հայ ժողովրդի հերոսական ճիգերի շնորհիվ, հիմնվեց հայկական նոր պետությունը, Սովետական Հայաստանը, իբրև լիիրավ անդամ սովետական ժողովուրդների մեծ միության: Մանավանդ ա՛յս օրերին, Մենք հիշում ենք մեր ժողովրդի տխուր անցյալը և հրճվում՝ լուսավոր ներկայով, որովհետև այս տարի, մի ամիս հետո, հանդիսավոր կերպով պիտի տոնախմբվի Սովետական Միության ազգային հանրապետությունների եղբայրական դաշնակցության հռչակման հիսնամյակը:

Այսօր, այդ տոնախմբումի նախօրյակին և ոռոսաց եկեղեցու Պատրիարքի ներկայությամբ արդար է երախտագիտությամբ ոգևոլչել նվիրական անունը հայրենասեր մեծ կաթողիկոս Ներսես Աշտարակեցու, որ անցյալ դարի սկզբին տակավին, կարողացավ հստակ տեսնել հայ ժողովրդի փրկության ճանապարհը և նախախնամական դեր՝ կատարել Արևելյան Հայաստանի՝ Ռուսաստանին միացվելու գործում:

Ռուսական զենքի և հայ կամավորների հաղթանակից հետո, ականատես ոռոս զինվորական դեկաբրիստ Լաչինովը իր հուշերի մեջ պատմում է, թե Ներսես կաթողիկոսը գնում է Աշտարակ և ծնկի գալով իր հոր գերեզմանի առաջ, ասում է. «Հայր, ես իմ խոստումը կատարեցի, քո և մեր ժողովրդի երազը իրականացած է»:

Այսօր, հարյուր և հիսուն տարի հետո, մենք էլ կանգնած Ներսես կաթողիկոս Աշտարակեցու գերեզմանի առաջ, կարող ենք ասել. «Հայրենյաց պաշտպան Հայրապետ, մեր ժողովուրդը, քո՝ ցույց տված ճանապարհով անշեղորեն ընթանալով, իր քաջ որդիոց սուրբ արյունով և նույն ոռոսաց ժողովրդի օգնությամբ, վերականգնեց՝ հազար տարի առաջ խորտակված իր ազգային պետությունը»:

Թե՛ հայրենաբնակ մեր ժողովուրդը և թե՛ արտասահմանյան երկրներում ապրող մոտ երկու միլիոն հայերը, պատմության փորձով, այսօր պայծառ գիտակցությունը ունեն իրենց ազգային կենսական շահերի, և ներկա Հայաս-

տանի վերածննդի ու ծաղկումի, որ խառնված է ռուս ու հայ ժողովուրդների անքակտելի բարեկամության դաշինքի վեմի վրա: Այսպե՛ս, և միմիայն այսպե՛ս է որ հայ ժողովուրդը, ապահովության ու ինքնավստահության խոր զգացումով գոտեպինդ, նալում է դեպի իր Է՛լ ավելի լուսավոր ապագան, տեսիլքովը իր բարի իղձերի իրականացման:

Ջերդ Սրբություն, Մենք այստեղ կամեցանք հիշատակել այս բոլորը, որովհետև մեր երկու եկեղեցիների էկումենիկ եղբայրությունը հիմնված է՝ նա՛ն մեր ժողովուրդների այդ անքակտելի բարեկամության ու եղբայրության վեմի վրա:

Վերջացնելուց առաջ Մեր խոսքը, հաճելի է Մեզ վկայությունը րերել նաև մեր անձնական բարեկամության և ճշմարիտ եղբայրական զգացումների որոնք կապում են Մեզ երկար տարիներից ի վեր՝ Ջեր սրբազան անձին: Դուք, Ջերդ Սրբություն, մարմնավորում եք բազմադարյան ռուսական պրավոսլավ ոգին և ռուս ժողովրդի կրոնական սուրբ ավանդությունները: Մենք քաջ ճանաչում ենք Ջեզ: Դուք բարեսիրտ եք, Դուք քաղցրաբարտ եք, Դուք մեծահոգի եք, Դուք հարազատ ռուս Հայրապետ եք, սիրելի ու հարգելի մեզ բոլորիս համար: Մեր ամենաջերմ աղոթքն է որ Տերը Ջեզ պարզևի հովվապետության երկար տարիներ՝ լիակատար առողջությամբ, նոր լույսերով, նոր վկայություններով փառավորելու համար ռուսական պատմական սուրբ եկեղեցին, որին Դուք նվիրած եք Ջեր ամբողջ կյանքն ու հոգին:

Հանում Հայաստանյայց եկեղեցու, հանում հայ եկեղեցու հոգևոր մեր եղբայրների, խնդրում ենք ընդունել Մեր եղբայրական սերն ու հարգանքը:

«Աստուած յուսոյ լի արասցէ զՋեզ ամենայն խնդութեամբ և խաղաղութեամբ, առաւելոյ Ջեզ յուսով՝ զօրութեամբ Հոգւոյն սրբոյ» (Հոռմ. ԺԵ 13). ամեն:

